

การศึกษบทบาทของครูในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของเด็กวัยอนุบาล
ในโรงเรียนสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี

นางสาวนุดอนงค์ ทัดบัวชำ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ภาควิชาประถมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2540

ISBN 974-637-644-6

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

**A STUDY OF TEACHERS ROLE IN DEVELOPING PROBLEM SOLVING SKILLS
OF PRESCHOOLERS IN SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF
THE OFFICE OF NONTHABURI PROVINCIAL PRIMARY EDUCATION**

Miss Nutanong Tudbuakhum

สถาบันวิทยบริการ
**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Early Childhood Education**

Department of Elementary Education

Graduate School

Chulalongkorn University

Academic Year 1997

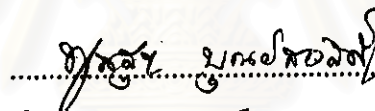
ISBN 974-637-644-6

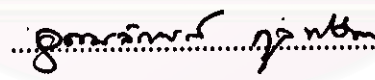
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาบทบาทของครูในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของเด็ก
วัยอนุบาล ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษา
จังหวัดนนทบุรี
โดย นางสาวนุตอนงค์ ทัดบัวขำ
ภาควิชา ประถมศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร

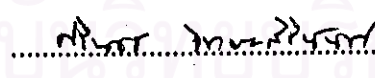
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์นายแพทย์ศุภวัฒน์ ชุตินวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พูนสุข บุญยสวัสดิ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร)

.....กรรมการ
(อาจารย์ดร.ศรินทร์ วิทยะสิรินันท์)

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นุดอนงค์ ทัดบัวขำ : การศึกษาบทบาทของครูในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของเด็กวัยอนุบาล
ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี (A STUDY OF TEACHERS ROLE IN
DEVELOPING PROBLEM SOLVING SKILLS OF PRESCHOOLERS IN SCHOOLS UNDER THE
JURISDICTION OF THE OFFICE OF NONTHABURI PROVINCIAL PRIMARY EDUCATION)
อ.ที่ปรึกษา ผศ.ดร.อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร. 207 หน้า. ISBN 974-837-844-6.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาบทบาทของครูในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของเด็กวัย
อนุบาล ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี ในด้านการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียน
การสอนเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของเด็กวัยอนุบาล ด้านการสอนทักษะการแก้ปัญหาตามกระบวนการแก้
ปัญหา และปัญหาอุปสรรคของครูผู้สอน

ผลการวิจัย พบว่า

1. ครูมีการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา โดยจัดกิจกรรมใน
หน่วยการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาหรือวัตถุประสงค์ที่สัมพันธ์หรือเน้นการแก้ปัญหา วิธีปฏิบัติคือเลือกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง
มาใช้เป็นสถานการณ์ตัวอย่างให้เด็กร่วมอภิปรายและสรุปวิธีการแก้ปัญหา ช่วงเวลาที่จัดกิจกรรมฝึกแก้ปัญหา
ที่สุดคือช่วงกิจกรรมในวงกลม สื่อที่นำมาใช้ประกอบหรือกระตุ้นความสนใจเด็กเกี่ยวกับปัญหามากที่สุดคือ
สื่อประเภทนิทาน วิธีการที่ครูใช้ในการประเมินผลการแก้ปัญหาของเด็กคือการสังเกตพฤติกรรมเด็กขณะแก้ปัญหา
และประเมินในด้านความสามารถในการเลือกหรือบอกวิธีการแก้ปัญหา

2. ด้านการสอนทักษะการแก้ปัญหาตามกระบวนการแก้ปัญหามาจากการจัดกิจกรรมในชั้นเรียน วิธีการที่
ครูปฏิบัติ คือ การสอนทักษะการกำหนดประเด็นปัญหา ครูเสนอปัญหาโดยใช้ภาพที่มีเรื่องราวที่เป็นปัญหาให้เด็กร่วม
แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาและสรุปสาเหตุของปัญหา การสอนทักษะการพิจารณาเลือกวิธีการแก้ปัญหา
ครูให้เด็กเสนอความคิดเห็นอย่างเสรีแล้วสรุปและร่วมกันตัดสินใจเป็นระบบกลุ่มในการเลือกวิธีแก้ปัญหา การสอน
ทักษะการทดลองปฏิบัติการแก้ปัญหา ครูให้เด็กแก้ปัญหาตามวิธีการที่เลือกและครูให้ความช่วยเหลือ การสอน
ทักษะการประเมินและสรุปผลการแก้ปัญหา ครูให้เด็กเสนอวิธีแก้ไขปัญหของตนเอง และกระตุ้นให้เด็กตรวจสอบ
การทำงาน

ด้านการสอนทักษะการแก้ปัญหาตามกระบวนการแก้ปัญหามาจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง วิธีการที่
ครูปฏิบัติคือ การสอนทักษะการกำหนดประเด็นปัญหา ครูใช้การถามหรือการพูดกระตุ้นให้เด็กเข้าใจปัญหา
การสอนทักษะการพิจารณาเลือกวิธีการแก้ปัญหา ครูใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กคิดหาวิธีการด้วยตนเอง การสอน
ทักษะการปฏิบัติการทดลองแก้ปัญหา ครูให้เด็กแก้ปัญหาตามวิธีการที่เด็กบอก และครูให้ความช่วยเหลือแนะนำ
ส่วนทักษะการประเมินและสรุปผลการแก้ปัญหาครูไม่ได้สอน

3. ปัญหาและอุปสรรคของครูผู้สอน ได้แก่ เด็กขาดความพร้อม สุขภาพไม่แข็งแรงและมีพื้นฐาน
การเลี้ยงดูแตกต่างกัน ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา ครูไม่เปิดโอกาสให้เด็ก
แก้ปัญหา และครูสอนเด็กจำนวนมากดูแลไม่ทั่วถึง ผู้ปกครองไม่ส่งเสริมให้เด็กแก้ปัญหาด้วยตนเอง กิจกรรม
การสอนในแต่ละวันมีมาก และกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการแก้ปัญหาในแผนการจัดประสบการณ์มีน้อย

ภาควิชา ประถมศึกษา
สาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย
ปีการศึกษา 2540

ลายมือชื่อนิติต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C740650 : MAJOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION

KEY WORD : TEACHERS ROLE / PROBLEM SOLVING SKILLS/PRESCHOOLERS

NUTANONG TUDBUAKHUM : A STUDY OF TEACHERS ROLE IN DEVELOPING PROBLEM SOLVING SKILLS OF PRESCHOOLERS IN SCHOOLS UNDER THE JURISDICTION OF THE OFFICE OF NONTHABURI PROVINCIAL PRIMARY EDUCATION. THESIS ADVISOR: ASSI. PROF. UDOMLUCK KULAPICHITR, Ed. D. 207 pp. ISBN 974-637-644-6.

The purpose of this research was to study teachers' role on developing problem solving skills of preschoolers in schools under the jurisdiction of the office of Nonthaburi Provincial Primary Education in the aspects of instructional planning to develop problem solving skills of preschoolers, and problem solving instruction skills by using problem solving process. State of the instructional problems were also investigated.

The findings were as follows:

1. Most teachers had planned instructional activities to practice problem solving skills by planning activities only in the units that the contents or objectives related or emphasized problem solving. The methodologies used were selecting the real problem situations to be sample situations for children to discuss and conclude problem solving methods. The problem solving activities occurred most during the circle activity time. The instructional media used to encourage children's interesting in problem solving the most was story tales. The method teachers used to assess children's problem solving was the observation of children's ability in selecting or telling the problems.

2. In terms of teaching process in problem solving instruction by planning activities in the classrooms, most teachers taught problem identification skill by showing pictures concerning problems, allowing children to show their opinions about problems and conclude the causes of problems. Decision making skill was taught by allowing children to show their opinions freely, conclude and decide together in small groups to select their problem solving methods. For teaching trying out skill, teachers widely allowed children to solve problems with the methods they selected and teachers also helped them. For teaching evaluation and conclusion skill, teachers allowed children to tell their methods of problem solving and encouraged them to revise their problem solving.

For teaching process in problem solving skills by actual problems, most teachers taught problem identification skill by asking question to encourage children for problem understanding. To teach decision making skill, teachers asked children to select their methods by themselves. For teaching trying out skill, teachers allowed children to solve problems according to their ways and also helped them. However, teachers rarely taught the evaluation and conclusion skill.

3. In terms of teacher's problems and difficulties, children were immature, unhealthy and having background differences in child rearing practices. Teachers were lack of knowledge and understanding in problem solving instruction. Teachers did not allow children to solve problems by themselves and children were lack of supervision. Parents also did not allow children to solve problems by themselves either, and daily instructional activities were too many as well as the insufficients of problem solving activities in the instructional plans.

ภาควิชา..... ประถมศึกษา.....

สาขาวิชา..... การศึกษาปฐมวัย.....

ปีการศึกษา..... 2540.....

ลายมือชื่อนิติ..... .....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... .....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่ง จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่กรุณาเอาใจใส่ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือทั้งร่างกาย แรงใจตลอดเวลาที่ดำเนินการทำวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณด้วยความรู้สึกซาบซึ้งใจและตระหนักในพระคุณยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์พูนสุข นุณย์สวัสดิ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และท่านอาจารย์ ดร.ศรินธร วิทยะสิรินันท์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาชี้แนะแนวทางในการวิจัยและให้ข้อคิดในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาพิจารณาความเหมาะสมของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอ และเจ้าหน้าที่ของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอทุกอำเภอ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรีทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดีในการเก็บรวบรวมข้อมูล และในการจัดทำวิทยานิพนธ์นี้ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ให้การสนับสนุนเงินทุนจำนวน 5,450 บาท ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอระลึกถึงพระคุณของบิดา มารดา ผู้ล่งลับ ญาติ พี่น้องทุกคนที่ได้ส่งเสริมความก้าวหน้าของผู้วิจัยด้วยความห่วงใยตลอดมา ขอระลึกถึงพระคุณของครูอาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ผู้วิจัย และขอขอบคุณ คุณสุวรรณา เบญจวิภาส คุณพิศมัย บัณฑิตสิงห์ และเพื่อน ๆ อันเป็นที่รักยิ่งทุกคนที่ได้ให้กำลังใจและคอยให้ความช่วยเหลือตลอดมา จนงานวิจัยนี้บรรลุผลสำเร็จด้วยดี

นุตอนงค์ ทัดบัวขำ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ซ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	10
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	10
1.4 คำจำกัดความในการวิจัย.....	10
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย.....	12
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	14
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	15
2.1 ปัญหาและวิธีการแก้ปัญหา.....	16
2.1.1 ความหมายของปัญหา.....	16
2.1.2 องค์ประกอบของปัญหา.....	16
2.1.3 ประเภทของปัญหา.....	17
2.1.4 ความหมายของการแก้ปัญหา.....	20
2.1.5 วิธีการแก้ปัญหา.....	21
2.1.6 กระบวนการแก้ปัญหา.....	24
2.2 ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหา.....	26
2.2.1 ทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของ Guildford.....	27
2.2.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Piaget.....	28
2.2.3 ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของ Bruner.....	30

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2.2.4 ทฤษฎีการเรียนรู้ของกลุ่ม Gestalt.....	31
2.3 กลุ่มแนวคิดทางการศึกษาที่มีผลต่อการสอนของครู.....	33
2.4 การพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของเด็กวัยอนุบาล.....	35
2.4.1 ความสามารถในการแก้ปัญหาของเด็กวัยอนุบาล.....	35
2.4.2 บทบาทของครูในการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของ เด็กวัยอนุบาล.....	36
2.5 การจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาลศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี.....	48
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	52
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	59
3.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	59
3.2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย.....	60
3.3 กรอบความคิดในการวิจัย.....	61
3.4 เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือในการวิจัย.....	64
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	68
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	70
3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	72
4.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของครูผู้สอนอนุบาล.....	74
4.2 ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของครูในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาทักษะการแก้ปัญหา.....	88
4.3 ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของครูในการสอนแก้ปัญหาตามกระบวนการ แก้ปัญหา.....	103
4.4 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของครูผู้สอน.....	117

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ..... 121
5.1	สรุปผลการวิจัย..... 122
5.2	อภิปรายผลผลการวิจัย..... 128
5.3	ข้อเสนอแนะ..... 156
รายการอ้างอิง.....	159
ภาคผนวก.....	167
ภาคผนวก ก	รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ..... 168
ภาคผนวก ข	หนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิและขอความร่วมมือในการวิจัย..... 170
ภาคผนวก ค	รายชื่อโรงเรียนที่ใช้ในการวิจัย..... 177
ภาคผนวก ง	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 182
ประวัติผู้วิจัย.....	207

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	แสดงจำนวนตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการสัมภาษณ์และสังเกต.....	61
2	แสดงจำนวนคำร้อยละของประชากรที่ให้ข้อมูลตอบแบบสอบถาม.....	68
3	แสดงกำหนดการสังเกตการสอน.....	69
4	ข้อมูลสถานภาพ จำแนกตามเพศ และอายุ.....	74
5	ข้อมูลสถานภาพ จำแนกตามวุฒิการศึกษา.....	75
6	ข้อมูลสถานภาพ จำแนกตามประสบการณ์ในการสอน และจำนวนนักเรียน...	77
7	ข้อมูลสถานภาพ จำแนกตามประสบการณ์การประชุมปฏิบัติการและศึกษาดูงาน ของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	78
8	ข้อมูลสถานภาพ จำแนกตามประสบการณ์การประชุมปฏิบัติการ และการศึกษาดูงานของผู้ให้สัมภาษณ์.....	79
9	ข้อมูลความคิดเห็นในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการสอนของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	82
10	ข้อมูลจำแนกตามความรู้ความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	84
11	ข้อมูลจำแนกตามความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาของผู้ให้สัมภาษณ์.....	86
12	ข้อมูลจำแนกตามจุดเน้นในการวางแผนการจัดการเรียนการสอนของครู.....	89
13	ข้อมูลจำแนกตามการปฏิบัติของครูในการวางแผนจัดกิจกรรมฝึกทักษะการแก้ปัญหา.....	90
14	ข้อมูลจำแนกตามการกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อฝึกทักษะการแก้ปัญหา.....	92
15	ข้อมูลจำแนกตามการเลือกสถานการณ์ปัญหาและการจัดกิจกรรมการสอนเพื่อฝึกแก้ปัญหา.....	93
16	ข้อมูลจำแนกตามประเภทสื่อการเรียน.....	96
17	ข้อมูลจำแนกตามวิธีการกระตุ้นความสนใจและการประเมินผล.....	97
18	ข้อมูลจำแนกตามวิธีการสอนทักษะการกำหนดประเด็นปัญหา.....	104
19	ข้อมูลจำแนกตามวิธีการสอนทักษะการพิจารณาเลือกวิธีการแก้ปัญหา.....	106
20	ข้อมูลจำแนกตามวิธีการสอนทักษะการทดลองปฏิบัติการแก้ปัญหา.....	108
21	ข้อมูลจำแนกตามวิธีการสอนทักษะการประเมินผลการแก้ปัญหา.....	109